

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΒΔΟΜΟ ΤΜΗΜΑ
(ΣΤ' ΘΕΡΙΝΟ)**

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 20 Αυγούστου 2025, με την εξής σύνθεση: Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του ΣΤ' Θερινού Τμήματος, Ιωάννα Ρούλια και Ελένη Σκορδά, Σύμβουλοι, Σωτήριος Μπακέας και Βασιλεία Χαραλάμπους, Πάρεδροι με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο: Παραστάθηκε η Πάρεδρος στη Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, Χαρίκλεια Ζάχου, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Γραμματέας: Θεοδώρα Νάνου, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από 8.8.2025 (Α.Β.Δ. .../2025) προσφυγή του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) Α' Βαθμού, με την επωνυμία ..., που εδρεύει στο ..., όπως εκπροσωπείται νόμιμα και παραστάθηκε διά της πληρεξουσίας δικηγόρου του Άννας Γλάστρα (Α.Μ./Δ.Σ.Θ. 4241).

Με την ανωτέρω προσφυγή ζητείται η ανάκληση α) της 38/2025 πράξης της Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Υπηρεσία Επιτρόπου ... και β) κάθε άλλης συναφούς, προγενέστερης ή μεταγενέστερης, πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης.

Το Ελληνικό Δημόσιο, όπως νόμιμα εκπροσωπείται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, παραστάθηκε δια δηλώσεως, κατά το άρθρο 231 παρ. 1 του ν. 4700/2020, της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Θεώνης Χουντάλα (Α.Μ./Ν.Σ.Κ. 346).

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Την πληρεξούσια δικηγόρο του προσφεύγοντος Δήμου, η οποία ζήτησε να γίνει δεκτή η προσφυγή ανάκλησης.

Την Πάρεδρο στη Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, η οποία ανέπτυξε προφορικά την από 20.8.2025 γνώμη της και πρότεινε την απόρριψη της προσφυγής ανάκλησης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε τηλεδιάσκεψη, σύμφωνα με τα άρθρα 295 παρ. 2 και 336 παρ. 1 του ν. 4700/2020.

Αφού άκουσε την εισήγηση της Παρέδρου Βασιλείας Χαραλάμπους

Μελέτησε τα στοιχεία του φακέλου

**Σκέφθηκε σύμφωνα με τον νόμο και
Αποφάσισε τα ακόλουθα:**

1. Με την υπό κρίση προσφυγή, για την άσκηση της οποίας δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου [βλ. άρθρα 308 παρ. 3, 335 παρ. 1 και 336 παρ. 1 του ν. 4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο (...) και άλλες διατάξεις» (Α' 127)], όπως οι λόγοι της αναπτύσσονται με το από 20.8.2025 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα, ζητείται παραδεκτώς η ανάκληση της 38/2025 πράξης της Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Υπηρεσία Επιτρόπου ... , με την οποία η Επίτροπος απείχε, ως κατά χρόνο αναρμόδια, του ελέγχου του σχεδίου της 1ης συμπληρωματικής σύμβασης του έργου «ΑΜΕΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΤΟ ΡΕΜΑ ... ΣΤΗΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΟ ... ΛΟΓΩ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΘΕΟΜΗΝΙΑ» μεταξύ του προσφεύγοντος Δήμου και της εταιρείας

2. Η ίδια ως άνω προσφυγή, καθ' ό μέρος στρέφεται κατά κάθε άλλης συναφούς, προγενέστερης ή μεταγενέστερης, πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης, είναι αόριστη και ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης και, συνεπώς, πρέπει, κατά μέρος αυτό, να απορριφθεί ως απαράδεκτη. Κατά τα λοιπά, η προσφυγή αυτή έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως. Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να εξεταστεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητά της.

3. Κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 324 παρ. 1 και 2 και 327 του ν.4700/2020, όπως η παρ. 1 του άρθρου 324 ίσχυε πριν την τροποποίησή της με το άρθρο 51 του ν. 5016/2023 (Α' 21), στις δημόσιες συμβάσεις έργων που συνάπτουν, μεταξύ άλλων, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά τους πρόσωπα, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό των τριακοσίων χιλιάδων (300.000,00) ευρώ (χωρίς Φ.Π.Α.) και μέχρι του ποσού του ενός εκατομμυρίου ευρώ (1.000.000,00) ευρώ (χωρίς Φ.Π.Α.), διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 324 παρ. 5 του ως άνω ν. 4700/2020, καθώς και εκείνες των άρθρων 132 παρ. 1 και 6 και 156 παρ. 1 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (Α' 147), όπως η παράγραφος 6 του άρθρου 132 προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ. 21 του ν. 4605/2019 (Α' 52), το δε άρθρο 156 τροποποιήθηκε με το άρθρο 75 του ν. 4782/2021 (Α' 36), προκύπτει ότι στον έλεγχο υπάγονται, ανεξαρτήτως ποσού, και οι ουσιώδεις τροποποιήσεις αρχικών συμβάσεων που διήλθαν τον έλεγχο λόγω ποσού, με τις οποίες, πλην άλλων, ανατίθεται στον ανάδοχο ήδη εκτελούμενου δημοσίου έργου η εκτέλεση συμπληρωματικών εργασιών. Ο ανωτέρω έλεγχος, σκοπός του οποίου είναι η διασφάλιση της τήρησης, κατά τις διαδικασίες σύναψης των δημοσίων

συμβάσεων, των αρχών της διαφάνειας, της ισότητας, της προστασίας του υγιούς ανταγωνισμού, της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και, εν γένει, της αντικειμενικής νομιμότητας, ασκείται, σύμφωνα με τις ίδιες ως άνω διατάξεις, πριν την υπογραφή της σύμβασης και, κατά μείζονα λόγο, πριν την εκτέλεσή της, συνιστά δε περαιτέρω ουσιώδη τύπο της διαδικασίας για την υπογραφή της σύμβασης. Ως εκ τούτου, η, κατά παράβαση του εν λόγω ουσιώδους τύπου, παράλειψη υποβολής στο Ελεγκτικό Συνέδριο για την άσκηση ελέγχου νομιμότητας, δημόσιας σύμβασης έργου, αρχικής ή τροποποιητικής, πριν την υπογραφή και εκτέλεσή της, συνεπάγεται την αυτοδίκαιη ακυρότητα αυτής (βλ. ΕλΣυν. Ολ. 1324/2023, σκ. 6, 17/2023, σκ. 8, 792/2022, σκ. 7, 743/2022, σκ. 12, Έβδ. Τμ. 121, 122, 123/2025, σκ. 3, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

4. Κατ' εξαίρεση, ο εκ των υστέρων έλεγχος δημοσίων συμβάσεων, οι οποίες συνήφθησαν και εκτελέστηκαν χωρίς να έχουν υποβληθεί για έλεγχο νομιμότητας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, επιτρέπεται μόνον εφόσον τούτο δικαιολογείται από λόγους υπερέχοντος δημοσίου συμφέροντος και προβλέπεται από ειδικές διατάξεις και για συγκεκριμένες πάντοτε κατηγορίες δημοσίων συμβάσεων [βλ. συναφώς άρθρο 145 του ν. 4831/2021 (Α' 170), άρθρο 325 παρ. 2 και 3 του ν. 4700/2020, άρθρο 14 του ν. 3335/2005 (Α' 95), άρθρο 9 του ν. 3279/2004 (Α' 205), άρθρο 3 του ν. 3060/2002 (Α' 242), άρθρο 39 παρ. 1 του ν. 2778/1999 (Α' 295)]. Οι ως άνω διατάξεις, ως εκ του εξαιρετικού χαρακτήρα τους, είναι στενά ερμηνευτέες και, επομένως, δεν επιτρέπεται η εφαρμογή τους επί κατηγοριών δημοσίων συμβάσεων που δεν συγκαταλέγονται ρητώς από τον νομοθέτη στο ρυθμιστικό τους πεδίο (βλ. ΕλΣυν. Ολ. 1324/2023, σκ. 7, 17/2023, σκ. 9 και 12, 792/2022, σκ. 8 και 10, 743/2022, σκ. 13 και 15).

5. Συναφώς, στο πεδίο των συμπληρωματικών συμβάσεων, έχει κριθεί (βλ. ΕλΣυν. Ολ. 1324/2023, σκ. 8, Έβδ. Τμ. 988/2023, σκ. 3, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), ότι, κατ' εξαίρεση του προσυμβατικού ελέγχου, παραδεκτώς υποβάλλονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο για έλεγχο νομιμότητας συμπληρωματικές συμβάσεις που περιλαμβάνουν ήδη εκτελεσθείσες εργασίες, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 155 του ν. 4412/2016. Ως εκ τούτου, σε κάθε περίπτωση που ανακύπτει ζήτημα διενέργειας ελέγχου νομιμότητας συμπληρωματικής σύμβασης, η οποία περιλαμβάνει εργασίες που έχουν ήδη εκτελεσθεί, ερευνάται αν οι εργασίες αυτές εκτελέστηκαν δυνάμει του άρθρου 155 του ν. 4412/2016, αλλά και αν πράγματι συντρέχουν οι ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου αυτού. Εάν δε κριθεί ότι δεν συντρέχουν σωρευτικά οι ως άνω προϋποθέσεις, το ασκούν τον προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας όργανο στερείται κατά χρόνο αρμοδιότητας να προβεί σε έλεγχο της οικείας συμπληρωματικής σύμβασης.

6. Ειδικότερα, στο άρθρο 155 του ν. 4412/2016, με τίτλο «Επείγουσες και απρόβλεπτες πρόσθετες εργασίες, οι οποίες εκτελούνται

πριν από την έγκριση του Α.Π.Ε.», όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 74 του ν. 4782/2021, ορίζονται τα εξής: «Υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στο άρθρο 156, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και αν υπάρχει ανάγκη να εκτελεσθούν κατεπείγουσες και απρόβλεπτες πρόσθετες εργασίες μπορεί να εγκριθεί από την Προϊσταμένη Αρχή, η εκτέλεσή τους πριν από τη σύνταξη ανακεφαλαιωτικού πίνακα εργασιών και μέχρι του ποσού που αντιστοιχεί στο δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αξίας της σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α.. Στο ανωτέρω ποσοστό περιλαμβάνεται σωρευτικά και η αξία των απολογιστικών εργασιών της παρ. 10 του άρθρου 154, περί εκτέλεσης απολογιστικών εργασιών. Για την έγκριση αυτήν η διευθύνουσα υπηρεσία συντάσσει τεχνική περιγραφή των εργασιών, με αιτιολόγηση του κατεπείγοντος και εκτίμηση της δαπάνης, με βάση τις συμβατικές τιμές μονάδας ή ενδεικτικές τιμές για νέες εργασίες. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις εργασίες αυτές, που επιτρέπεται να περιλαμβάνονται στους σχετικούς λογαριασμούς και πριν από την έγκριση ανακεφαλαιωτικού πίνακα εργασιών και να ενσωματώνονται στον επόμενο ανακεφαλαιωτικό πίνακα εργασιών. Οι εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχει εγκεκριμένη νέα τιμή περιλαμβάνονται στους σχετικούς λογαριασμούς με τις ενδεικτικές τιμές μειωμένες κατά είκοσι τοις εκατό (20%). Αν η ενδεικτική τιμή προκύπτει από παρατηρητήριο τιμών, υποχρεωτικά ως τιμή τίθεται η μέση τιμή του παρατηρητηρίου τιμών μειωμένη κατά δέκα τοις εκατό (10%)».

7. Από τις ως άνω διατάξεις συνάγεται, μεταξύ άλλων, ότι η σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης προηγείται, κατά κανόνα, της εκτέλεσης των εργασιών που περιλαμβάνονται σε αυτήν και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη νομιμότητα της εκτέλεσής τους. Σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να αναθέσει στον ανάδοχο δημοσίου έργου πρόσθετες εργασίες, ακόμη και πριν από τη σύνταξη Ανακεφαλαιωτικού Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.), εφόσον είναι «κατεπείγουσες και απρόβλεπτες», υποχρεούμενη, ωστόσο, να τις συμπεριλάβει, μετά την εκτέλεσή τους, στον Α.Π.Ε. που συνοδεύει την αναγκαία, για την απόδοση του αντίστοιχου οικονομικού ανταλλάγματος στον ανάδοχο, συμπληρωματική - τροποποιητική σύμβαση. Οι κατά τη διαδικασία αυτή ανατιθέμενες εργασίες, παρότι ήδη εκτελεσμένες, υποβάλλονται, κατ' εξαίρεση, παραδεκτώς στον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις: α) σύνταξη τεχνικής περιγραφής των απαιτούμενων εργασιών από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία του έργου, στην οποία πρέπει να καταγράφονται οι εργασίες που είναι απολύτως απαραίτητες για την αποτροπή άμεσου και άλλως αναπότρεπτου κινδύνου για το έργο, να αιτιολογείται ο κατεπείγων και απρόβλεπτος χαρακτήρας τους και να προσδιορίζεται η δαπάνη τους, η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει το 15% της αξίας της σύμβασης, β) έγκριση της διενέργειας των

εργασιών αυτών από την Προϊσταμένη Αρχή και τέλος, γ) έγγραφη ή, σε όλως επείγουσες περιπτώσεις, προφορική εντολή της υπηρεσίας προς τον ανάδοχο του αρχικού έργου για την εκτέλεση των εργασιών, η οποία καταχωρείται στο ημερολόγιο αυτού. Οι προαναφερθείσες διατάξεις, λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα τους, είναι στενά ερμηνευτέες, το δε βάρος απόδειξης της συνδρομής των προβλεπόμενων σε αυτές τυπικών και ουσιαστικών προϋποθέσεων φέρει, σε κάθε περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή που τις επικαλείται (βλ. ΕλΣυν. Ολ. 1324/2023, σκ. 10, Έβδ. Τμ. 988/2023, σκ. 5, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

8. Στην υπό κρίση υπόθεση, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα αναφερόμενα στις σκέψεις 9 έως 18.

9. Κατόπιν της 70/2022 πράξης του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Υπηρεσία Επιτρόπου ... , υπεγράφη μεταξύ του Δήμου ... και της εταιρείας ... η από 3.1.2023 σύμβαση για την εκτέλεση του έργου, με τίτλο «ΑΜΕΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΤΟ ΡΕΜΑ ... ΣΤΗΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΟ ... ΛΟΓΩ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΘΕΟΜΗΝΙΑ», προϋπολογισθείσας δαπάνης 346.774,19 ευρώ, χωρίς Φ.Π.Α., και συμβατικού τιμήματος 314.628,75 ευρώ (αφαιρουμένου ποσού 1,77 ευρώ, λόγω λογιστικού λάθους), χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α. (411.241,95 ευρώ, με αναθεώρηση και Φ.Π.Α.), που αντιστοιχούσε στο προσφερθέν από την ανάδοχο εταιρεία ποσοστό μείσης έκπτωσης 4,66% επί των τιμών του τιμολογίου της μελέτης. Για τη σύναψη της ανωτέρω σύμβασης ακολουθήθηκε η διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης (βλ. άρθρο 32 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4412/2016). Η συνολική δαπάνη της αρχικής σύμβασης (χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α.) αναλύεται ως εξής: δαπάνη εργασιών 212.825,38 ευρώ (εκ των οποίων 59.535,29 ευρώ αφορούν σε εργασίες της ΟΜΑΔΑΣ Α «Χωματουργικά», 143.742,29 ευρώ σε εργασίες της ΟΜΑΔΑΣ Β «Τεχνικά Έργα» και 9.547,80 ευρώ σε εργασίες της ΟΜΑΔΑΣ Γ «Οδοποιία»), Γ.Ε. & Ο.Ε. 38.308,57 ευρώ, απρόβλεπτα 37.669,86 ευρώ και δαπάνη για απολογιστικές εργασίες 25.826,71 ευρώ. Περαιτέρω, η προθεσμία περαίωσης του έργου ορίστηκε σε δώδεκα (12) μήνες από την υπογραφή της σύμβασης, ήτοι έως 3.1.2024, και παρατάθηκε διαδοχικά έως 3.1.2025 [βλ. σχετ. την .../10.10.2024 ... απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής του προαναφερθέντος Δήμου].

10. Αντικείμενο του ως άνω έργου είναι η κατασκευή νέου τεχνικού στη θέση γεφύρωσης της οδού ... με το ρέμα Η κατασκευή του νέου τεχνικού κρίθηκε επιτακτική, μετά την εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων στην ευρύτερη περιοχή [βλ. σχετ. την .../18.6.2021 ... απόφαση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, με την οποία η Δημοτική Ενότητα ... του Δήμου ... κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας έως 13.12.2021, λόγω των έντονων καιρικών φαινομένων που εκδηλώθηκαν στις 12.6.2021,

καθώς και την .../13.6.2024 ... απόφαση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, από την οποία προκύπτει ότι η κήρυξη σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας παρατάθηκε διαδοχικά έως 13.12.2024], καθώς ο οχετός που προϋπήρχε στη θέση αυτή ήταν σωληνωτός και η διατομή του δεν επαρκούσε για την παροχέτευση της πλημμυρικής παροχής προς τα κατάντη. Ειδικότερα, η κατασκευή του νέου τεχνικού συνοδευόταν από έργα εξόδου (περυγότοιχοι), αποστραγγιστικά έργα (σχάρες και δίκτυα ομβρίων, επενδεδυμένη τάφρο, περιμετρικά στραγγιστήρια, ζαρζανέτια) και εργασίες αποκατάστασης και βελτίωσης του οδοστρώματος και θα γινόταν με τη σκυροδέτηση της θεμελίωσης, των βάθρων, των περυγοτοιχών και της πλάκας καταστρώματος, ενώ προβλεπόταν και η κατασκευή των συρματοκιβωτίων της επίχωσης και του οδοστρώματος.

11. Το εν λόγω έργο χρηματοδοτήθηκε από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης, με τίτλο «Επιχορήγηση των ΟΤΑ για "Πρόγραμμα πρόληψης και αντιμετώπισης ζημιών και καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού της Χώρας"», η οποία εντάχθηκε στο «ΤΠΑ Υπουργείου Εσωτερικών 2021-2025», στον Άξονα Προτεραιότητας «Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων», με κωδ. ΟΠΣ ... και κωδ. ενάρθρου στο ΠΔΕ ... [βλ. σχετ. την οικεία ... απόφαση ένταξης του Αναπληρωτή Υπουργού Εσωτερικών και τις ... και ... αποφάσεις του ίδιου Αναπληρωτή Υπουργού, δυνάμει των οποίων ο Δήμος ... χρηματοδοτήθηκε με συνολικό ποσό 400.000,00 ευρώ].

12. Κατόπιν της από 2.10.2023 ... θετικής γνώμης του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων ... , εγκρίθηκε, με την .../25.10.2023 ... απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου ... , η τροποποίηση της αρχικής μελέτης του εν θέματι έργου (μελέτη .../2022). Σύμφωνα με την από Ιούλιο 2023 Τεχνική Έκθεση που συνοδεύει την τροποποιημένη μελέτη, «[η] αλλαγή στην αρχική μελέτη αφορά αποκλειστικά το έργο εξόδου του τεχνικού. Αρχικά το έργο εξόδου προβλεπόταν να θεμελιωθεί αμέσως κατάντι του κυρίως τεχνικού με εκσκαφή και ελεύθερα πρηνή εκσκαφής κλίσης $\nu/\beta=2/3$. Στο στάδιο κατασκευής του έργου (...), υπάρχει σημαντική επιφανειακή ροή στην κοίτη του ρέματος (...). Η εκπόνηση της αρχικής μελέτης έγινε τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2022. Κατά την διάρκεια εκπόνησης της μελέτης, η κοίτη του ρέματος ήταν εντελώς στεγνή με εξαίρεση τις ημέρες βροχόπτωσης. Με την προτεινόμενη μελέτη, αυξάνεται το μήκος του τεχνικού εξόδου, ώστε να μειωθεί στο ελάχιστο ο όγκος των εκσκαφών και να μπορούν να εκτελεστούν με πολύ μικρή κλίση πρηνών, ώστε να μην κινδυνεύει η ευστάθειά τους από την ροή της κοίτης (...). Προτείνεται κατασκευή τεχνικού υπερστατικού φορέα μορφής απλού κιβωτίου. (...) Η θεμελίωση γίνεται με ενιαία πλάκα θεμελίωσης που με

ανισοσταθμία, καταλαμβάνει και την έκταση του έργου εξόδου του τεχνικού. (...) Το τεχνικό θα κατασκευαστεί με επί τόπου σκυρόδεμα και θα χρησιμοποιηθούν συνήθεις ξυλότυποι με ικριώματα βαρέως τύπου. (...). Όλες οι επιφάνειες των βάθρων, των περυγοτοίχων, των πλακών πρόσβασης που έρχονται σε επαφή με το έδαφος προστατεύονται με διπλή ασφαλιστική επάλειψη. (...)).

13. Ακολούθως, κατόπιν της από 15.11.2023 ... θετικής γνώμης του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων ... , εγκρίθηκαν, με την .../6.12.2023 ... απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου ... : (α) Ο 1^{ος} Α.Π.Ε. του έργου, σε ισοζύγιο δαπάνης με την αρχική σύμβαση, ο οποίος, σύμφωνα με την οικεία αιτιολογική έκθεση, συντάχθηκε, προκειμένου να συμπεριλάβει αυξομειώσεις των ποσοτήτων εργασιών, όπως αυτές προέκυψαν από τις εγκεκριμένες οριστικές επιμετρήσεις των ήδη εκτελεσθεισών εργασιών και τις ακριβέστερες προμετρήσεις ποσοτήτων των υπολειπόμενων εργασιών. Με την έγκριση του 1^{ου} Α.Π.Ε. η συνολική δαπάνη των εργασιών αυξήθηκε από 212.825,38 ευρώ (χωρίς Γ.Ε.&Ο.Ε.) σε 244.742,50 ευρώ (λόγω αύξησης της δαπάνης των εργασιών των ΟΜΑΔΩΝ Α «Χωματουργικά» και Β «Τεχνικά Έργα») και η σχετική διαφορά καλύφθηκε με ανάλωση μέρους του κονδυλίου των απρόβλεπτων δαπανών. (β) Η σύναψη της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης του έργου, ποσού 157.269,76 ευρώ, χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α. (195.014,50 ευρώ, με Φ.Π.Α. και μηδενική αναθεώρηση), με την οποία επήλθε αύξηση της αρχικής συμβατικής δαπάνης (χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 49,99% και (γ) το 1^ο Πρωτόκολλο Κανονισμού Τιμών Μονάδος Νέων Εργασιών (Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε.), για τη συμπερίληψη στο έργο δύο (2) νέων τιμών εργασιών, οι οποίες κρίθηκαν απαραίτητες για την έντεχνη ολοκλήρωσή του. Η συνολική δαπάνη της ως άνω 1^η συμπληρωματικής σύμβασης (χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α.) αναλύεται ως εξής: δαπάνη εργασιών 96.308,90 ευρώ (εκ των οποίων ποσό 8.636,72 ευρώ αφορά σε εργασίες της ΟΜΑΔΑΣ Α «Χωματουργικά», 81.329,25 ευρώ σε εργασίες της ΟΜΑΔΑΣ Β «Τεχνικά Έργα» και 6.342,93 ευρώ σε εργασίες της ΟΜΑΔΑΣ Γ «Οδοποιία»), Γ.Ε.&Ο.Ε. 17.335,60 ευρώ, απρόβλεπτα 17.046,68 ευρώ και συνολική δαπάνη για απολογιστικές εργασίες (δίκτυα Ο.Κ.Ω. και εργασίες διαχείρισης Α.Ε.Κ.Κ.) 26.578,58 ευρώ.

14. Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην οικεία αιτιολογική έκθεση «(...) Ο παρών 1ος Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας Εργασιών συντάχθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 156 του Ν. 4412/16 (...). Κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου, λόγω (...) απρόβλεπτων περιστάσεων (...), προκύπτει η ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών, οι οποίες α) προβλέπονται κατά είδος από το συμβατικό τιμολόγιο και τον προϋπολογισμό, αλλά θα εκτελεστούν σε ποσότητες μεγαλύτερες από τις προβλεπόμενες στην αρχική σύμβαση και β) μερικές από αυτές, θα εκτελεστούν με διαφορετικό από τον προβλεπόμενο τρόπο (νέες εργασίες),

σύμφωνα πάντα με τις τεχνικές προδιαγραφές της μελέτης. (...). Μετά την κατασκευή του μεγαλύτερου τμήματος του κύριου σώματος του κιβωτοειδή οχετού, παρατηρήθηκε η δυσκολία συνέχισης εκσκαφής των έργων εξόδου, εξαιτίας σειράς διαφόρων παραγόντων, συσχετιζόμενων με τις επικρατούσες τοπικές συνθήκες. Τα ευρισκόμενα υπόγεια νερά, στη σκάφη εκσκαφής (...) τα οποία δεν σταματούν να εμφανίζονται ακόμα και την περίοδο της ξηρασίας, αποτελούν τη σημαντικότερη αιτία του προβλήματος. (...). Σύμφωνα και με αυτονίες ανά τακτά χρονικά διαστήματα στο έργο, παρατηρήθηκε πως η υγρασία που βρίσκεται στο υπέδαφος, καθιστά τα πρηνή ασταθή από όλες τις πλευρές (...). Παρά το γεγονός ότι προσδιορίστηκε, στη φάση εκπόνησης της οριστικής μελέτης, η στάθμη του υδροφόρου ορίζοντα μέσω σημειακών διερευνητικών τομών, με ιδιαίτερη επιμέλεια και προσοχή, ωστόσο παρουσιάστηκαν έντονες μεταβολές αυτού, κατά τη διάρκεια κατασκευής. Τα έντονα καιρικά και πλημμυρικά φαινόμενα της περιοχής, τα οποία έλαβαν χώρα την 13/06/2023, πρωτοφανούς σφοδρότητας και διάρκειας, πιθανολογούνται ως υπεύθυνα για την ανύψωση της στάθμης των υπόγειων υδάτων, που είχε ως αποτέλεσμα την αυξομείωση ποσοτήτων ορισμένων εργασιών, οι οποίες ανήκουν στην ομάδα των χωματοουργικών, χωρίς να μεταβάλλεται το φυσικό αντικείμενο του αρχικά ανατεθέντος έργου. (...). Με δεδομένα τα παραπάνω ο μελετητής του έργου προχώρησε στη σύνταξη νέας μελέτης θεμελίωσης των έργων εξόδου (...).

15. Περαιτέρω, όπως αναφέρεται στην ίδια ως άνω αιτιολογική έκθεση «[η] 1η Συμπληρωματική Σύμβαση συντάσσεται προκειμένου να συμπεριλάβει: i) τις υπερβάλλουσες ποσότητες που προκύπτουν από την τροποποίηση μελέτης του έργου και δεν καλύπτονται από την ανάλωση των προβλέπτων της αρχικής σύμβασης (...). ii) τις εργασίες και τις δαπάνες της μεταφοράς των δικτύων ΟΚΩ, που δεν προβλέπονταν στη μελέτη του έργου και δεν καλύπτονται από την ανάλωση των προβλέπτων της αρχικής σύμβασης (...). iii) Την υπερβάλλουσα δαπάνη της διαχείρισης αποβλήτων (ΑΕΚΚ) (...). Οι ανωτέρω απρόβλεπτες περιστάσεις, καθιστούν αναγκαία την πραγματοποίηση συμπληρωματικών χωματοουργικών εργασιών που προκύπτουν, για την άρτια και λειτουργική εκτέλεση του αρχικού έργου. (...). Οι συμπληρωματικές εργασίες που προκύπτουν καθίστανται αναγκαίες κατά την τεχνική εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση και δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα, ενώ ταυτόχρονα είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της (...).

16. Στη συνέχεια, κατόπιν της από 17.6.2024 εισήγησης της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών και Πολεοδομίας του Δήμου ... και της από 26.6.2024 ... θετικής γνώμης του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων ... , εγκρίθηκε, με την .../2.7.2024 ... απόφαση της Δημοτικής

Επιτροπής του Δήμου ... , ο 2^{ος} Α.Π.Ε. της αρχικής σύμβασης και της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης του έργου, σε ισοζύγιο δαπάνης (χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α.) με την αρχική σύμβαση και την 1^η συμπληρωματική σύμβαση, ο οποίος, σύμφωνα με την οικεία αιτιολογική έκθεση, συντάχθηκε, προκειμένου να συμπεριλάβει αυξομειώσεις των ποσοτήτων εργασιών, όπως αυτές προέκυψαν από τις εγκεκριμένες οριστικές επιμετρήσεις των ήδη εκτελεσθεισών εργασιών, καθώς και τη δαπάνη αναθεώρησης, με αντίστοιχη χρήση των επί ελασσον δαπανών και ανάλωση μέρους του κονδυλίου των απρόβλεπτων δαπανών.

17. Περαιτέρω, για την κάλυψη της δαπάνης της ως άνω 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης (195.014,50 ευρώ, με αναθεώρηση και Φ.Π.Α.), εκδόθηκε η .../10.7.2025 ... απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών περί ένταξης της Πράξης «ΑΜΕΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΤΟ ΡΕΜΑ ... ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ... » στο «ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ 2021-2025», στον Άξονα Προτεραιότητας «Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων», με κωδ. ΟΠΣ ... , με την οποία η συνολική επιλέξιμη δημόσια δαπάνη, η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, μέσω του ΠΔΕ (κωδ. ενάριθμου ...), ορίστηκε σε 160.000,00 ευρώ, ενώ το ποσό των 35.014,50 ευρώ θα καλυφθεί από ίδιους πόρους του Δήμου

18. Τέλος, όπως βεβαιώνεται στο .../22.7.2025 έγγραφο της Προϊσταμένης της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών και Πολεοδομίας του Δήμου ... , μέχρι σήμερα έχουν εκτελεσθεί στο σύνολό τους, ήτοι σε ποσοστό 100%, όλες οι εργασίες τόσο της αρχικής όσο και της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης, ενώ εκκρεμεί η υπογραφή της τελευταίας.

19. Με την προσβαλλόμενη πράξη η Επίτροπος έκρινε ότι οι περιλαμβανόμενες στην ως άνω 1^η συμπληρωματική σύμβαση εργασίες πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτουν οι διατάξεις των άρθρων 132 παρ. 1 περ. β' και 156 παρ. 1 περ. β' του ν.4412/2016, όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν, ωστόσο η ίδια στερείται κατά χρόνο αρμοδιότητας να επιληφθεί του ελέγχου νομιμότητας του υποβληθέντος σχεδίου της εν λόγω συμπληρωματικής σύμβασης, καθώς αυτή περιλαμβάνει εργασίες που, στο σύνολό τους, έχουν ήδη εκτελεσθεί και δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 155 του ν. 4412/2016.

20. Με την κρινόμενη προσφυγή προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει να ανακληθεί, καθότι τα αρμόδια όργανα του προσφεύγοντος υπέλαβαν συγγνωστώως και χωρίς πρόθεση καταστρατήγησης των εφαρμοστέων διατάξεων ότι δεν μπορούσαν να υποβάλουν τον φάκελο της επίμαχης συμπληρωματικής σύμβασης στον Επίτροπο για τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας, διότι δεν είχαν ακόμη εξασφαλισμένη χρηματοδότηση. Ειδικότερα, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η μη έγκαιρη υποβολή του σχετικού φακέλου στον Επίτροπο οφείλεται στην καθυστέρηση έκδοσης της .../10.7.2025 απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών, με την οποία εγκρίθηκε η χρηματοδότηση της

συμπληρωματικής σύμβασης από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης και την οποία ευλόγως η αρμόδια Υπηρεσία του προσφεύγοντος θεώρησε ότι έπρεπε να αναμείνει, αφού ο ίδιος δεν διαθέτει ίδια κεφάλαια για την κάλυψη της οικείας δαπάνης. Εξάλλου, το σχετικό αίτημα πρόσθετης χρηματοδότησης υποβλήθηκε εγκαίρως, πριν τη λήξη της διάρκειας της αρχικής σύμβασης, όπως αυτή είχε παραταθεί, και δη αμέσως μετά την έγκριση υποβολής του με την .../30.7.2024 ... απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής. Συναφώς, ισχυρίζεται ότι, μέχρι την εξασφάλιση της αναγκαίας χρηματοδότησης, συνέτρεξαν λόγοι κατεπείγοντος, συνιστάμενοι στην ανάγκη αντιμετώπισης των συνεπειών των πλημμυρικών φαινομένων, για τα οποία, μάλιστα, η Δημοτική Ενότητα ... είχε κηρυχτεί σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, που επέβαλαν την εκτέλεση του συνόλου των εργασιών της συμπληρωματικής σύμβασης, παράλληλα με τις εργασίες της αρχικής. Επομένως, λόγω της κατεπείγουσας αυτής ανάγκης εκτέλεσης των ως άνω εργασιών, συντρέχει εξαιρετική περίπτωση, που δικαιολογεί την εκ των υστέρων διενέργεια του προσυμβατικού ελέγχου.

21. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω (σκ. 3 έως 7), το Δικαστήριο κρίνει ότι, κατά τα νομίμως κριθέντα με την προσβαλλόμενη πράξη, η Επίτροπος ήταν κατά χρόνο αναρμόδια να προβεί σε έλεγχο της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης του ως άνω έργου, καθότι αυτή περιελάμβανε ήδη εκτελεσμένες, στο σύνολό τους, εργασίες, γεγονός το οποίο, άλλωστε, ουδόλως αμφισβητείται με την κρινόμενη προσφυγή. Περαιτέρω, ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος ότι συνέτρεξαν λόγοι κατεπείγοντος, που επέβαλαν την εκτέλεση του συνόλου των εργασιών της επίμαχης συμπληρωματικής σύμβασης πριν τη σύναψή της και ότι, ως εκ τούτου, δικαιολογείται, στην προκείμενη περίπτωση, η εκ των υστέρων διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου, είναι απορριπτέος, καθόσον ο εκ των υστέρων έλεγχος συμπληρωματικής σύμβασης, της οποίας οι εργασίες εκτελέστηκαν για λόγους κατεπείγοντος, επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, μόνον εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι προβλεπόμενες στο άρθρο 155 του ν. 4412/2016 προϋποθέσεις. Στην κρινόμενη, όμως, υπόθεση ούτε ο προσφεύγων επικαλείται ούτε από τα στοιχεία του φακέλου αποδεικνύεται ότι, πριν την εκτέλεση των επίμαχων εργασιών, ακολουθήθηκε η διαδικασία του άρθρου 155 του ν. 4412/2016 (σύνταξη τεχνικής περιγραφής από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία του έργου, με αιτιολόγηση του κατεπείγοντος και εκτίμηση της σχετικής δαπάνης, έγκριση της διενέργειας των εργασιών αυτών από την Προϊσταμένη Αρχή, έγγραφη ή προφορική εντολή της υπηρεσίας προς τον ανάδοχο για την εκτέλεση των εν λόγω εργασιών, με καταχώριση στο ημερολόγιο του έργου). Αντιθέτως, από τα στοιχεία του φακέλου αποδεικνύεται ότι ο προσφεύγων ακολούθησε τη διαδικασία του άρθρου 156 του ν. 4412/2016 (προηγούμενη σύνταξη Α.Π.Ε. και Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε., θετική γνωμοδότηση από το αρμόδιο Τεχνικό Συμβούλιο, έγκριση του Δημοτικού Συμβουλίου και

υποβολή στην αρμόδια Υπηρεσία Επιτρόπου για την άσκηση προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας με ρητή επίκληση των διατάξεων του άρθρου 156 του ν.4412/2016). Τέλος, ομοίως απορριπτέος τυγχάνει και ο προβαλλόμενος από τον προσφεύγοντα λόγος περί συνδρομής συγγνωστής πλάνης, δοθέντος ότι, ανεξαρτήτως του ότι οι εφαρμοζόμενες διατάξεις είναι σαφείς και έχουν τύχει νομολογιακής επεξεργασίας, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά, η συγγνωστή πλάνη των οργάνων της αναθέτουσας αρχής δεν αποτελεί παραδεκτό λόγο προσφυγής ανάκλησης και τούτο διότι τυχόν παραδοχή του θα αλλοίωνε τον αντικειμενικό χαρακτήρα και θα έθιγε την πρακτική αποτελεσματικότητα του προσυμβατικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. ΕλΣυν. Ολ. 101/2025, σκ. 12, 1325/2023, σκ. 22, Έβδ. Τμ. 555/2025, σκ. 21, 121, 122, 123/2025, σκ. 7, 1108/2024, σκ. 22, 1638/2023, σκ. 27, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

22. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, πρέπει η κρινόμενη προσφυγή ανάκλησης να απορριφθεί στο σύνολό της και να μην ανακληθεί η προσβαλλόμενη πράξη.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την με Α.Β.Δ. .../11.8.2025 προσφυγή του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) Α' Βαθμού, με την επωνυμία «Δήμος ...».

Δεν ανακαλεί, κατά τα αναφερόμενα στο αιτιολογικό, την 38/2025 πράξη της Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Υπηρεσία Επιτρόπου

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε, μέσω τηλεδιάσκεψης, στις 25 Αυγούστου 2025.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΥΡΟΥΔΗ**

**Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΡΕΔΡΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΘΕΟΔΩΡΑ ΝΑΝΟΥ**

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου από το Ζ' Θερινό Τμήμα, την 1^η Σεπτεμβρίου 2025.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΑΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΖΕΝΟΥ**